

Mieli zakapować rowerzystę?

Cel edukacyjny: Uczniowie dowiedzą się, jakimi argumentami rząd Protektoratu próbował przekonać ludność czeską Protektoratu Czech i Moraw do pomocy w schwytaniu morderców Heydricha.

Słowa kluczowe: II wojna światowa, reżimy totalitarne, przyczyny i konsekwencje, sporządzamy uzasadnioną odpowiedź

Praca z poszczególnymi slajdami:

Uwagi:

1 ANALIZA ZDJĘCIA (2 min.)

Oglądanie zdjęcia za pomocą lupy i czytanie opisów.

Opis przedstawia uczniom podstawowy kontekst zdjęcia.

2 OPIS ZDJĘCIA (3 min.)

Oznaczanie ważnych elementów na zdjęciu i ich opis.

Uczniowie mogą oznaczyć wystawione przedmioty jakimi są rower i torba. Ważną wskazówką jest tekst, który łączy rzeczy z poszukiwaniem sprawcy. Witrynę można zgodnie z opisem umieścić na placu Wacława w sklepie Baťa. Na podstawie prawdopodobnego datowania zdjęcia i wcześniej uzyskanej wiedzy mogą dojść do wniosku, że chodzi o rzeczy osób, które w maju 1942 roku dokonały zamachu na Zastępcę Protektora Rzeszy Reinharda Heydricha.

3 ZDJĘCIE W ODNIESIENIU DO KONTEKSTU HISTORYCZNEGO (10 min.)

Formułowanie hipotezy odnośnie osób, które uczestniczyły w obchodach święta państwowego?

Jeżeli uczniowie w poprzednim kroku nie widzieli powiązań fotografii z zamachem na Reinharda Heydricha, mogą je odkryć teraz na podstawie badania dokumentów. Zdjęcie może otworzyć pytanie, jak zamach wpłynął na ludność w Protektoracie.

Nauczyciel dodaje informację, że wraz z ogłoszeniem stanu wyjątkowego w dniu zamachu 27 maja 1942 r. okupant niemiecki wypisał nagrodę w wysokości 10 mln. Rząd Protektoratu dodatkowo wypisał kolejną nagrodę w wysokości 10 milionów koron. Pierwsza kwota została wypłacona w dwóch równych częściach dwóm obywatelom Protektoratu, a druga siedmiu Niemcom i pięćdziesięciu trzem obywatelom Protektoratu. (Źródło: Národní politika, 27 czerwca 1942 r.)

W przypadku dwóch obywateli chodzi najprawdopodobniej o Karla Čurdę i Viliama Gerika, członków grup spadochroniarskich, którzy donieśli okupantom na swoich towarzyszy broni. Podana kwota była wtedy uważana za astronomiczną – ceny w koronach były znacznie niższe niż dzisiaj. Trzeba jednak dodać, że zakupy były związane ze systemem na przydział, a poza nim możliwości wydatkowania były bardzo ograniczone.

Wysłuchanie audycji radiowej Ministra Rządu Protektoratu Adolfa Hrubego z dnia 14 czerwca 1942 r. Oznaczanie fragmentów w tekście:

- W jaki sposób minister opisuje relacje między Czechami a rządem Protektoratu (kolorem zielonym).
Uczniowie mogą zauważyć fragmenty typu „wszyscy stoją za swoim prezydentem i rządem“, „odbywają się manifestacje ludu pracującego, które przysięgają, że wszyscy stoją za prezydentem państwa i za nami“.
- Dlaczego jest według niego w interesie Czechów, aby pomogli schwycić sprawców zamachu (kolorem żółtym).
Uczniowie mogą zaznaczyć, że jest „narodowym obowiązkiem pomóc wysledzić tych morderców i uratować naród“ oraz że jest to „jedyna możliwość przywrócenia spokoju“.

Nauczyciel może wskazać i podkreślić, że jeżeli minister przemawia w imieniu wszystkich Czechów, to na pewno nie można tego rozumieć, że chodzi o większościowy pogląd narodu. Minister, a także przedstawiciele rządu Protektoratu reagują na zamach z politycznie trudnej pozycji. Historycy są raczej zgodni co do tego, że większość Czechów odbierała zamach z mieszanymi uczuciami – z jednej strony przyjmowali to jako satysfakcję za cierpienia zadawane przez okupantów, z drugiej odczuwali silną obawę z ich zemsty.

Uczniowie na podstawie wcześniejszej analizy źródeł odpowiadają na pytania w polach tekstowych: ? W jakiej sytuacji stawiali niemieccy okupanci czeskich obywateli Protektoratu po zamachu i śmierci zastępcy protektora R. Heydricha? ? W jaki sposób rząd Protektoratu przekonywał ludność, aby pomogła w schwytaniu zamachowców?

Pierwsze pytanie ma na celu zrozumienie drastycznej sytuacji, w jakiej niemieccy okupanci postawili czeską ludność Protektoratu po zamachu na Heydricha. Jako dobrą odpowiedź można uznać taką, która kładzie nacisk na represje i powołuje się na źródła, np. groźbę egzekucji całej rodziny.

Druga odpowiedź powinna odzwierciedlać, że uczeń zrozumiał, dlaczego przedstawiciele rządu Protektoratu z takim apelem wzywali w tej sytuacji do kolaboracji. Na przykład, jeśli sprecyzuje to, czym zwolennicy kolaboracji argumentowali: Jeżeli Czesi nie wykażą się współpracą, są skazani na likwidację przez niemieckich okupantów, jak na przykład w Polsce.

Kolejne możliwości wykorzystania na lekcji:

Nauczyciel zadaje klasie pytanie etyczne, czy przemówienie ministra Protektoratu można traktować łagodniej niż akt kolaboracji, czyli innymi słowy zgodzić się z przedstawicielami rządu Protektoratu, że w ich interesie jest utrzymanie silnie podporządkowanego, ale w pewnym stopniu nadal niezależnego kraju oraz utrzymanie lepszej pozycji narodu czeskiego w porównaniu z innymi okupowanymi narodami.

Warto też przypominać ówczesną perspektywę: Dziś wiemy, że naziści nie przystąpili do zdziesiątkowania narodu czeskiego, ale Czesi nie mogli wiedzieć o tym fakcie w dniach następujących po zamachu i odczuwali autentyczny strach.

Ewentualnie pytanie można uogólnić: Czy w niektórych sytuacjach jest dopuszczalna kolaboracja z wrogiem?“ Niektórzy ludzie w Protektoracie reagowali na ogłoszenie nagrody: na Gestapo do 31 maja 1942 r. łącznie wpłynęło 198 donosów. Dzięki jednemu udało się zidentyfikować pierwotnego właściciela roweru w Teplicach, który sprzedał go jednak do Pragi nieznanej osobie około 1937 roku. (Źródło: Vojtěch Kyncl: Bez výčitek... Genocida Čechů po atentátu na Reinharda Heydricha, Praha 2012).